

AJALOO RIIGIEKSAMITÖÖ

NÄIDISÜLESANDED (100 punkti)

I OSA – ARUTLUS (25 PUNKTI)

Õpilane valib ühe teema kolme eesti- ja kolme üldajaloo teema hulgest. Teemade näited on valitud küsimuste tüüpide alusel:

1. Kas ... küsimused

Eesti saatuseaastad 1939 – 1940: kas olnuks alternatiive? Esimese ja Teise maailmasõja järgsed kokkulepped: kas tähis uute vastuolude suunas? Kas NSV Liidu kokkuvarisemine oli möödapääsmatu või oleks saanud seda vältida? Mõisnik ja talupoeg – kas üksnes vaenlased? (18.–19. sajandi kontekstis).

2. Miks...?

Miks kujunes Esimese maailmasõja järel osades Euroopa riikides välja diktatuur? Kuidas õnnestus teistel riikidel säilitada demokraatia? Külma sõja kujunemine: miks said endistest liitlastest vaenlased?

3. Mil määral...? Kuivõrd...?

Kuivõrd Rootsi aega võib nimetada “vanaks heaks Rootsi ajaks”? Mil määral põhjustasid Eesti taasiseseisvumise rahvusvahelise elu sündmused, mil määral Eesti sisemised arengud? Mil määral tulenes diktatuuride esiletõus Esimese maailmasõjaga lahendamata jäänud probleemidest? Kuivõrd oli eestlastel valikuid Teises maailmasõjas?

4. Mil moel...? Kuidas...? Missugune ...?

Kuidas mõjutas Rootsi aeg eesti kultuuri arengut? Missugused olid eestlaste poliitilised valikud Teises maailmasõjas? Kuidas mõjutas maailma arengut koloniaalsüsteemi kokkuvarisemine Teise maailmasõja järel? Mil moel mõjutas ristiusk Eesti vaimuelu keskajal?

5. Võrrelge...?

Balti tee taasiseseisvumisele, sarnasused ja erinevused. Nii sündis Eesti riik ja taastati Eesti riiklik iseseisvus: sarnasused ja erinevused. Võrrelge fašismi Itaalias, natsismi Saksamaal ja kommunismi Nõukogude Liidus. Tooge välja sarnasused ja erinevused. Võitjate poliitika Saksamaa suhtes pärast Esimest ja pärast Teist maailmasõda: sarnasused ja erinevused.

6. Hinnake, analüüsige, arutlege, põhjendage...

1934. aasta pööre Eestis – kelle huvides? Lüüasaamine muistses vabadusvõitluses kui pöördepunkt eestlaste ajaloos. Balti küsimus rahvusvahelisel areenil 1939 - 1985. Külma sõja võitjad ja kaotajad.

II OSA – ERINEVAD ÜLESANDED (75 punkti)

ALLIKAD

1) TÖÖ KAARDIGA:

1. KÜLMA SÕJA KRIISID

Kaardil on tähistatud kolm külma sõja aegset kriisi Euroopas. Nimetage kriis, selle toimumise aasta, põhjus ja tulemus. (10p)

I kriis (3p)

Kriis ja aasta

Põhjus

Tulemus

II kriis (3p)

Kriis ja aasta

Põhjus

Tulemus

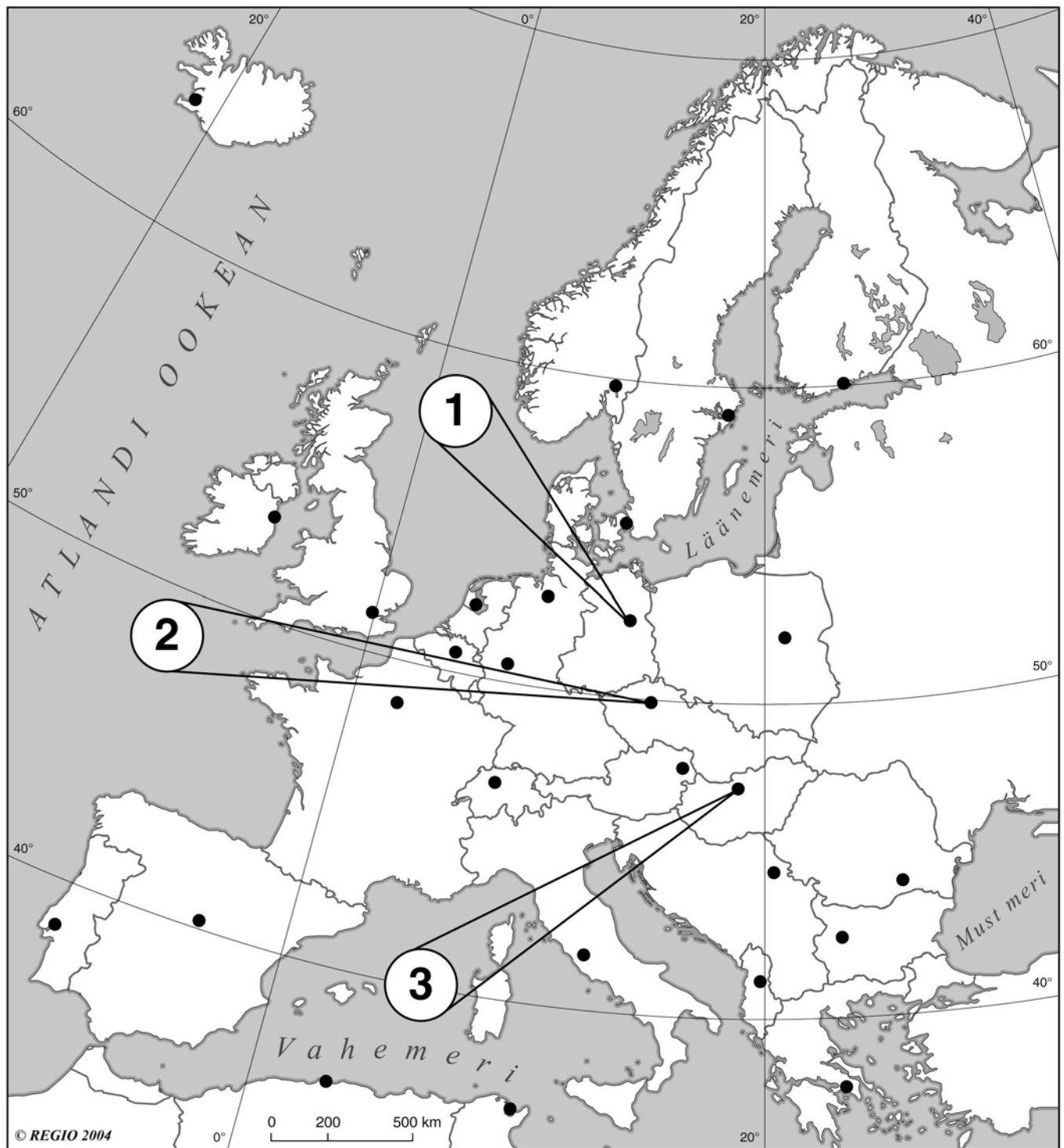
III kriis (3p)

Kriis ja aasta

Põhjus

Tulemus

Millist sündmust peate külma sõja lõpuks? Dateerige aastaga. (1p)



2. Eesti haldusjaotus (8p)

Millist perioodi Eesti ajaloos kajastavad antud kaardid?

Leidke igale kaardile sobiv nimetus ja põhjendage, miks Te tegite just sellise otsustuse? (8 p)

Nimetus 1 p; koos põhjendusega 2 p.

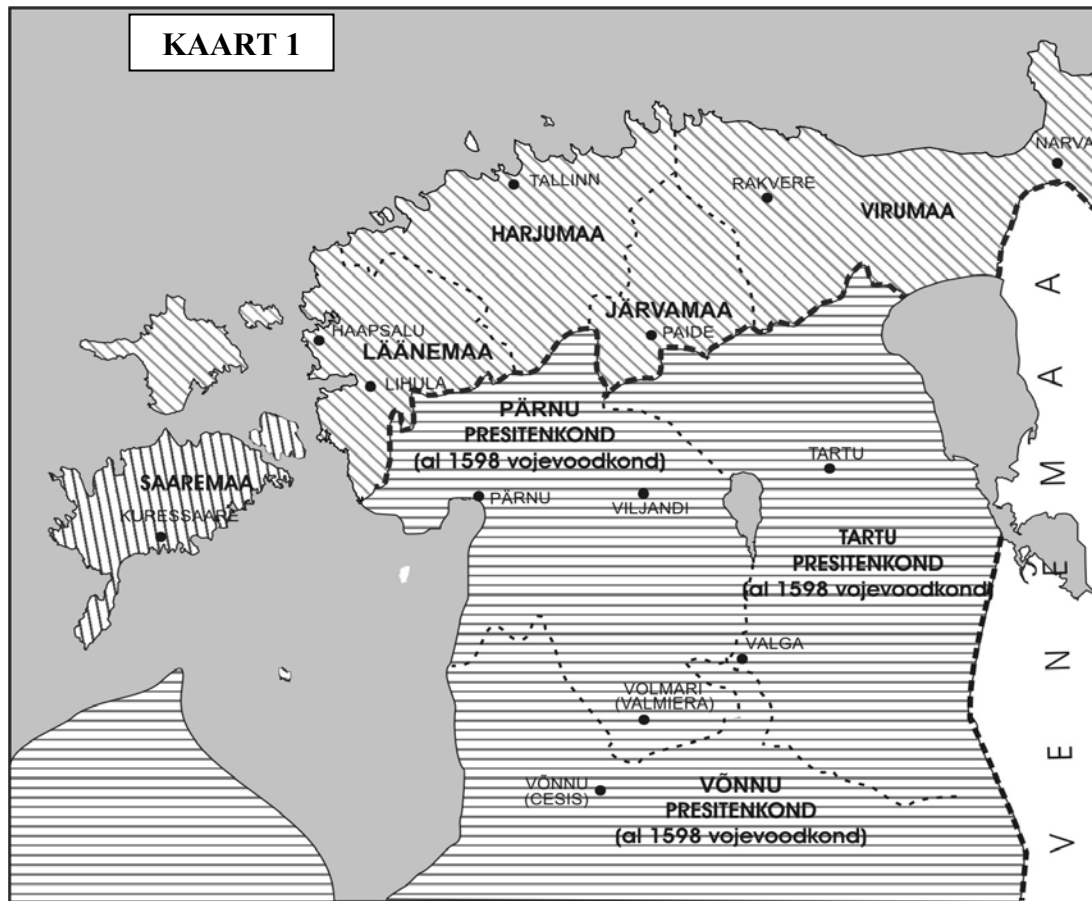
<i>Kaardi nr</i>	<i>Kaardi nimetus</i>	<i>Põhjendus</i>
1.		

2.		
----	--	--

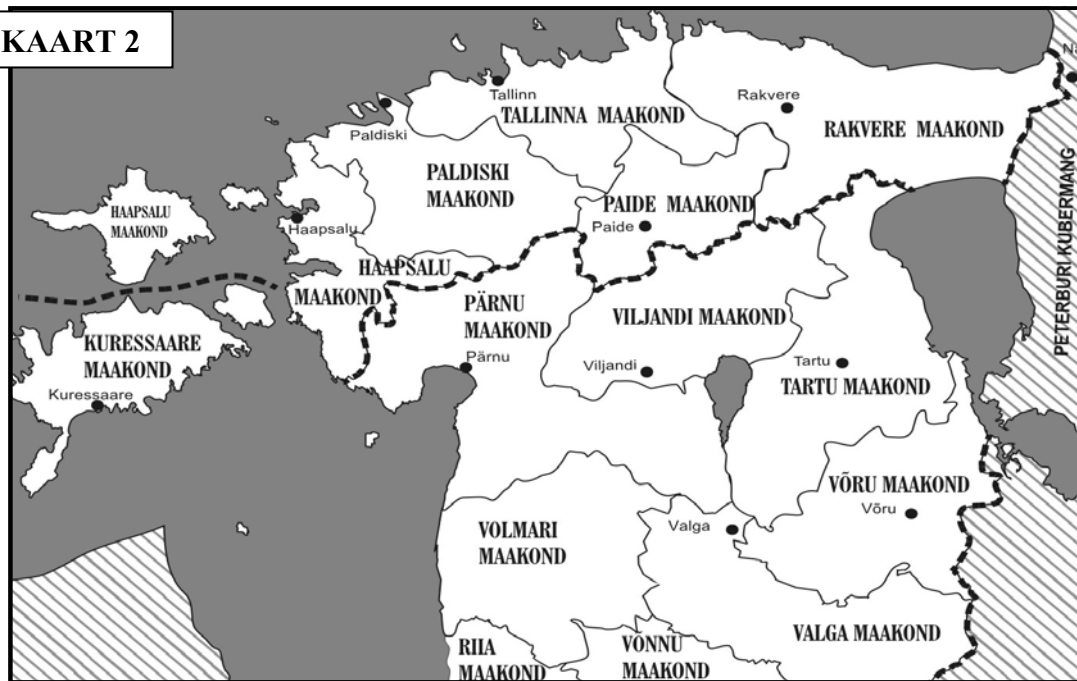
3.		
----	--	--

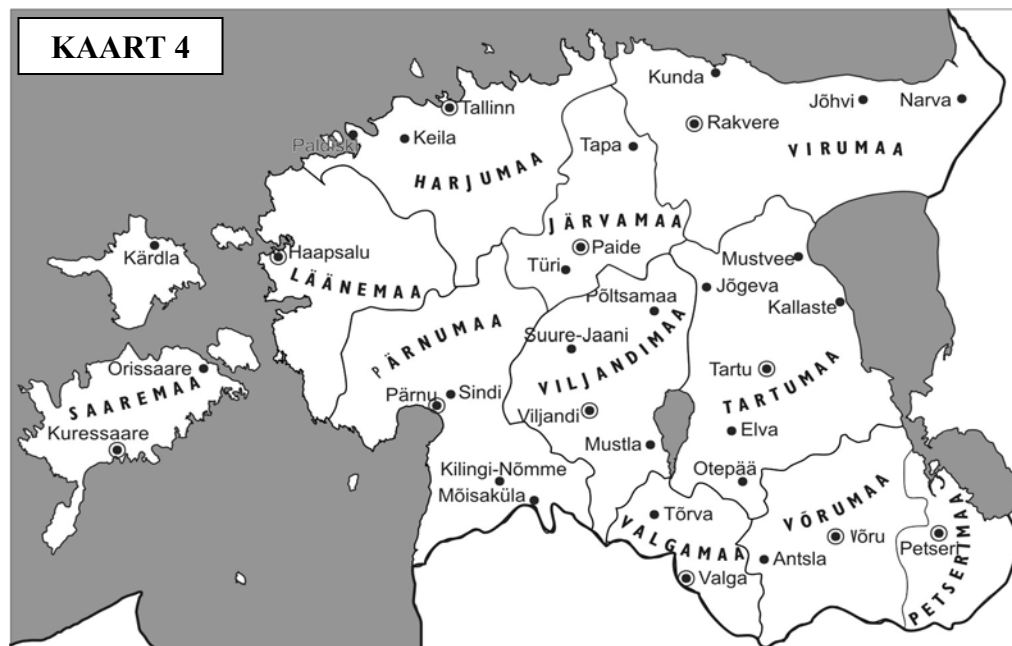
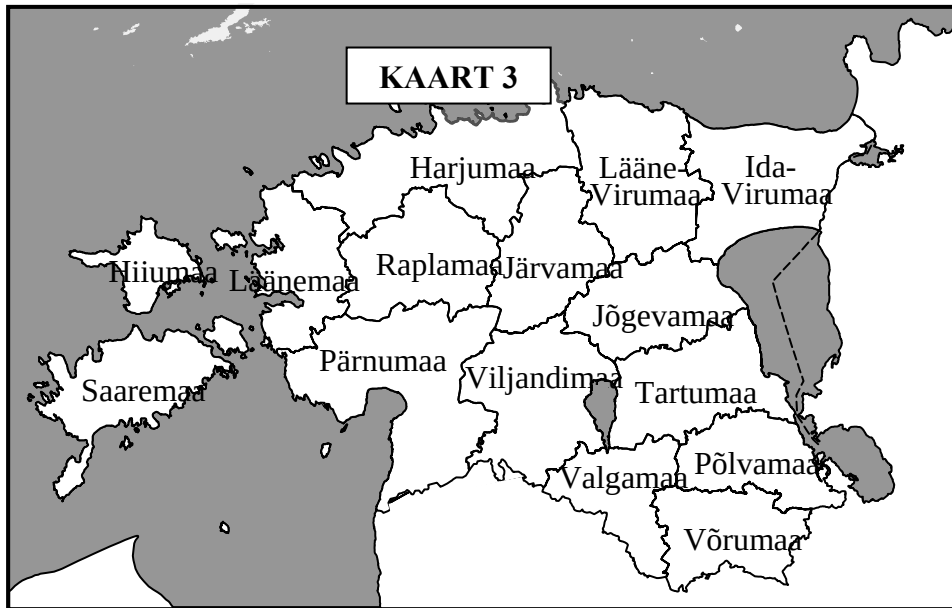
4.		
----	--	--

KAART 1



KAART 2





2) PILT

TÖÖ KARIKATUURIGA (10p)

1) Milliseid riigijuhte on karikatuuril kujutatud ja millist riiki nad esindasid? (2p)

Isik	Riik
_____	_____
_____	_____
_____	_____

2) Millist kriisi suurriikide suhetes karikatuuril kujutatakse? Sündmus ja dateering aastaga. (1p)

3) Selgitage, mille põhjal Te sellise otsuse tegite (2p)

4) Milline oli kriisi otsene ajend? (1p)

5) Milliste tulemustega kriis lõppes? (2p)

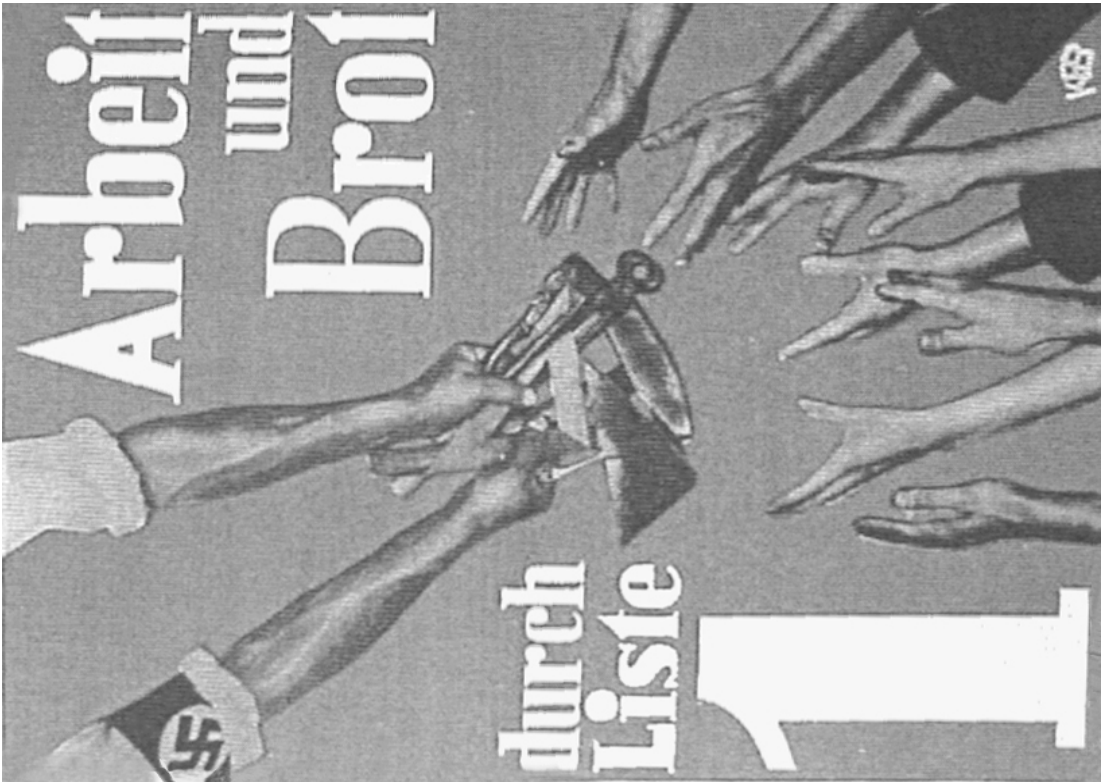
- 1)
- 2)

6) Selgitage, milles väljendub Teie meelest autori suhtumine sündmusesse. (2p)



3) PLAKAT

1. Töö piltidega (10 p)

	PLAKAT 1. „TÖÖD JA LEIBA - NIMEKIRJAGA NUMBER 1”
	PLAKAT 2. „HITLER - MEIE VIIMANE LOOTUS”



MILLIONEN
stehen hinter mir

PLAKAT 3. „MINU TAGA ON MILJONID“



PLAKAT 4. „SAKSAMAA ON VABA“

1. Milliseid natside valimislubadusi kajastavad plakatid (plakatid 1, 2, 4)? Selgitage, kuidas neid lubadusi täideti? (6p)

PLAKAT 1

Lubadus

Täitmine

PLAKAT 2

Lubadus

Täitmine

Lubadus

Täitmine

2. Milles nägid natsipartei vastased Adolf Hitleri valimisedu põhjust (plakat 3)? Kas nõustute nende seisukohtadega? Põhjendage oma arvamust. (2p)

A. Hitleri valimisedu põhjus

Minu aramus

3. Nimetage kaks olulist muutust Saksamaa sisepoliitikas pärast natside võimuletulekut. (2p)

1)

2)

2. EESTI 1917–1920 (14p)

1. Valige sobiv pildiallkiri. Kirjutage foto number õigesse ruutu. (1 p)

	Saksa okupatsioonivägede saabumine
	Petrogradi eestlaste meeleavaldus Eesti autonoomia toetuseks
	Eesti Asutava Kogu avakoosolek
	Ülemaaline rahvaasemike koosolek Tartus
	Tartu rahulepingu allkirjastamine

2. Järjestage fotod neil kujutatud sündmuste toimumise järjekorras (alates varasemast). Kirjutage punktiirile foto number. (1p)

1. Foto nr	2. Foto nr	3. Foto nr	4. Foto nr
------------------	------------------	------------------	------------------

3. Nimetage kaks olulist muudatust kubermangu valitsemises, mis järgnesid autonoomia andmisele. (2 p)

1)

2).....

4. Iseloomustage Saksa okupatsioonivõimude suhtumist Eesti omariiklusesse ja tooge üks näide, mis tõestab iseloomustuse paikapidavust. (2 p)

seisukoht 1 p, koos näitega 2 p

Seisukoht:

Näide:

5. Nimetage kaks olulisemat seadust, mis Asutav Kogu vastu võttis ja põhjendage nende tähtsust Eesti ajaloos (4 p)

I seadus:

Põhjendus:

II seadus:

Põhjendus:

6. Nimetage Tartu rahulepingu kaks sätet, mis praegu on täitmata? (2 p)

I säte

II säte

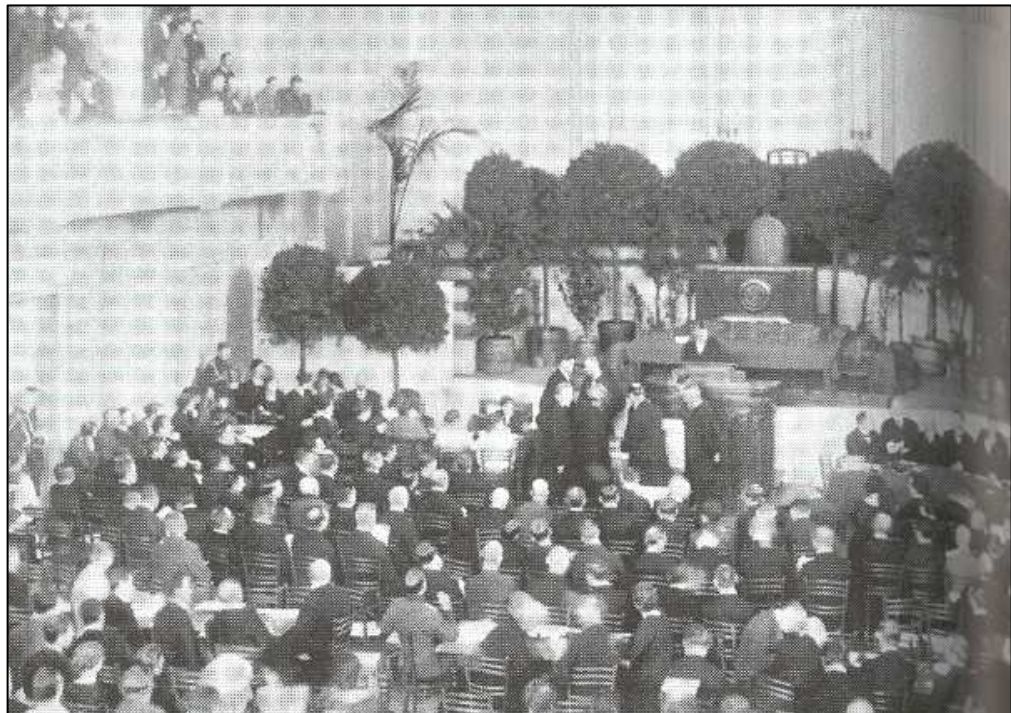


Foto 1.



Foto 2.



Foto 3.

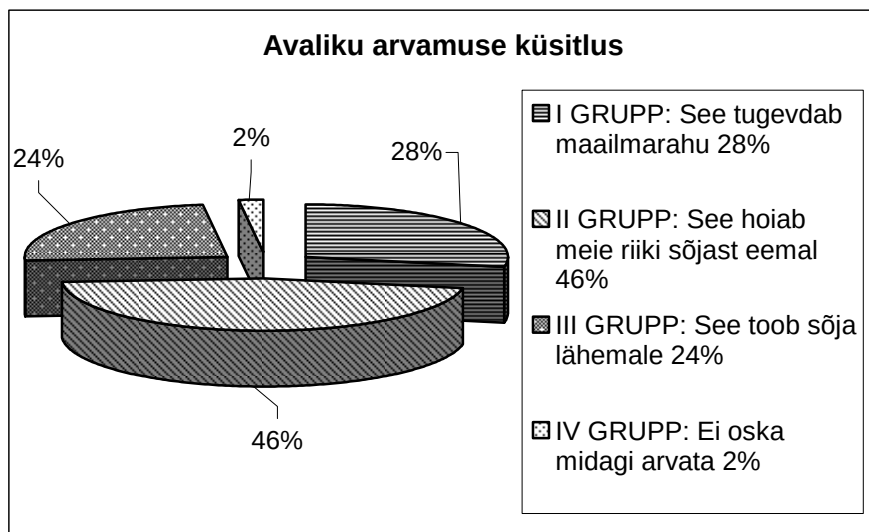


Foto 4.

4) GRAAFIK

Kokku (6 p)

1939. a veebruaris korraldati Inglismaal ja Prantsusmaal avaliku arvamuse küsitlus. Sooviti teada vastajate hinnangut lepituspoliitikale.



1. Millistele argumentile toetudes võisid vastajad tugineda oma arvamust kujundades? (3 p)

I grupp:

II grupp:

III grupp:

2. Miks neid, kellel arvamus puudus, oli nii vähe? (1 p)

3. Millist vastusevarianti oleksite eelistanud teie? Põhjendage oma valikut. (2p)

Toetaksin grupi arvamust

Põhjendus:

1)

2)

5) TÖÖ DOKUMENDIGA

Küsimused: (12p)

Lugege tekstid ja ülesanded tähelepanelikult läbi. Vastamisel tuginege dokumentidele ja oma teadmistele.

1. Dateerige aastatega vaikiv ajastu. (1 p)

2. Milliseid erinevaid seisukohti Konstantin Pätsi tegevuse kohta allikad kajastavad? (4 p)

Allikas A

Allikas B

Allikas C

Allikas D

3. Millega põhjendab Konstantin Päts oma tegevust (allikas B)? (1 p)

4. Millise hinnangu annab vabadussõjalaste taotlustele Elmar Tambek (allikas D)? (1 p)

5. Tooge oma teadmiste põhjal üks näide vabadussõjalaste poliitilise tegevuse kohta. (1 p)

6. Milliste seisukohtadega riigivanemate märgukirjast nõustuksite / ei nõustuks?
Põhjendage oma seisukohta. (4 p).

I seisukoht

Põhjendus

II seisukoht

Põhjendus

Vaikiv ajastu

Allikas A. Ilmar Raamoti mälestused.

/---/ Režiimi kindlustamiseks algas /---/ puhastustöö kaitseväge ja Kaitseliidu juhtkondades. Kõrvaldati teenistusest või paigutati ümber need, kes olid mingil kujul olnud seotud vabadussõjalaste liikumisega või oma poliitilistes tõekspidamistes pooldanud põhiseadusliku korra taastamist, või kellel puudus tahe, paindumus või oskus end Pätsi režiimi jüngriteks kuulutada. /---/

Ilmar Raamot. Mälestused II. Stockholm, 1991, lk 122.

Allikas B. K. Pätsi raadiokõnest 1. märtsil 1936.

/---/ Ei ole praegu põhjust parteide võitlust ja tegevust ellu kutsuda. Räägitakse, et mina olevat halb jne. Aga mina ei saa mitte tagasi astuda, sest minu asemele ei ole kedagi panna. Valitsus ja valitsust juhtivad jõud ei saa mitte tagasi astuda parteide soovi kohaselt ja parteide esindajaid enda asemele lasta, seepärast, et meie hooldamise aeg ei ole veel lõppenud. /---/ Seepärast olgu täna kõigile teatavaks tehtud, et valitsus ei kiirusta valimiste ettevõtmisega. Need abinõud, mis seni korra alalhoidmiseks maksvuselt olnud, jäävad maksvaks. /---/

Päevaleht. 2. märts 1936.

Allikas C. Endiste riigivanemate märgukiri riigivanem K. Pätsile 30. oktoobrist 1936.

/---/ Kui Teie valitsus alustas praeguse valitsemisviisi rakendamist, sündis see ajutise vajaduse tähe all, mille möödudes pidi pöörduma tagasi normaalsete olude juurde. /---/ Meie ei ole mitte ainult juba kolm aastat olnud ilma sõna-, koosoleku- ja ühinemisvabaduseta, mis on õiguslikule riigile eriti tähtsad ja rahva poliitilisele kasvatusele vajalikud, et rahva tahet siduda riigi saatusega, vaid puudub ka tunne sellest, et asi paraneks lähemas tulevikus. /---/ Samal ajal näeme murega, et meie rahva aktiivsus ja riigikaitsetahe lõdveneb. /---/ Valitsusvõimule toeks loodud Isamaaliit on jäänud poolametlikuks organisatsiooniks, millel puudub elav suhe rahvaga. Kuna tal puuduvad aated ja sihid, ei või ta lootagi olla suuteline enda ümber koguma kodanike kihte, üksmeeleks ja ühistundelikuks koostööks maa kasuks, ta ühekülgne propaganda, mis kutsub kodanikke loobuma oma veendumustest ja iseteadvusest, andmata neile mingit positiivset eesmärki, toob kasu asemel aiva kahju. /---/

Ilmar Raamot. Mälestused II. Stockholm, 1991, lk 127—129.

Allikas D. Eesti Vabariigi Presidendi Kantselei ülema Elmar Tambeki mälestustest.

/---/ Millise lõpliku kuju vapsism oleks võtnud, meie ei tea, kuid üks on kindel: ta oleks arenenud samas vaimus ja suunas, mida oleme võinud jälgida teiste samasuguste ühe partei diktatuuride juures. Ses suhtes vapsid ei teinud ega oleks teinud ka hiljem mingeid järeleandmisi ega kompromisse oma tõekspidamise arvel. Teisi poliitilisi parteisid vapsid ei oleks iialgi sallinud oma partei kõrval. Demokraatia oleks olnud Eestis jäädavalt maha maetud. K. Päts taipas õigesti vapsismi ohtu Eestile, mispärast likvideeris selle. /---/

Elmar Tambek. Tõus ja mõõn. 1. raamat. Tallinn, 1992, lk 101.

ERINEVAID OSAOSKUSI KONTROLLIVAD KOMBINEERITUD ÜLESANDED

1. ISELOOMULIK(UD) JOON(ED) JA NÄIDE

Nimetage inimeste igapäevaelu ja olme kirjeldamiseks Nõukogude Liidus neli iseloomulikku joont. Tuginege allikatele ja oma teadmistele. Põhjendage oma valikut. (4 p) *Näited peavad olema seotud erinevate märksõnade või igapäevaelu valdkondadega. Punkti annab näide koos põhjendusega.*

Märksõnad: elamispind, avatus maailmale, raha ostujõud, töötasu, kultuuri tarbimine, vaba aja veetmise võimalused jt.

I iseloomulik joon, näide

II iseloomulik joon, näide

III iseloomulik joon, näide

IV iseloomulik joon, näide

2. KÜSIMUSTELE VASTAMINE TEKSTIKATKE JA OMA TEADMISTE ALUSEL

Poliitiline anekdoot. (4p)

Sirk läinud Soomes hambaarsti juurde. Hammas olnud juba üsna lagunenu.
Arst hakanud tõrelema, miks mees varem pole arstima hakanud. "Ei saanud – tuln Eestist, seal ei tohi suud lahti teha!"

1. Millise poliitilise liikumise liider oli Artur Sirk? (1p)

2. Millisest ajajärgust Eesti ajaloos anekdootis räägitakse? (1p)

3. Tooge välja sellele ajastule kaks iseloomulikku joont. (2p)

1)

2)

3. SÜSTEMATISEERIMINE

Millised märksõnad on seotud Eesti iseseisvumise ja taasiseseisvumisega? Kandke märksõnade numbrid tabelisse: (2 p) *8–10 õiget 2 p, 5–7 õiget 1 p*

1. Suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmine
2. Rahvusväeosade loomine
3. Iseseisvusmanifesti väljakuulutamine
4. Eesti Kongressi kokkukutsumine
5. Ajutise Valitsuse moodustamine
6. Üleminekuperioodi väljakuulutamine
7. Maaseaduse vastuvõtmine
8. Päästekomitee moodustamine
9. Rahvarinde moodustamine
10. Põhiseadusliku Assamblee moodustamine

Eesti iseseisvumine	Eesti taasiseseisvumine

4. ORIENTEERUMINE AJAS

Rühmitage antud märksõnad EESTI NSV kohta. Kandke sobivasse lahtrisse vastav täht (5 p)

Kõik õiged - 5 p, 9 õiget – 4 p, 8 õiget – 3 p, 7 õiget – 2 p, 6 õiget – 1 p.

Märksõnad ei jaotu antud perioodide vahel ühtlaselt.

- A. Laulev revolutsioon
- B. Metsavendlus
- C. Karl Vaino
- D. “kuldsed kuuekümnendad”
- E. kakskeelsus eestlaste jaoks
- F. Interrinne
- G. EK(b)P VIII pleenum
- H. “40 kiri”
- I. Rahvamajandusnõukogud
- J. Sundkollektiviseerimine

STALINISM	
SULAAEG	
STAGNATSIOON	
UUS ÄRKAMISAEG	

5. VÕRDLUS: SARNASUSED JA ERINEVUSED

Mille poolest sarnanesid ja milles erinesid 19. sajandi rahvuslik liikumine ja uus ärkamisaeg 1980. aastatel? Leidke kaks sarnasust ja kaks erinevust. (4 p)

Sarnasused:

- 1)
- 2)

Erinevused:

- 1)
- 2)

6. VALIK JA PÕHJENDUS

Nimetage Saksamaa kaks sammu, mis viisid Teise maailmasõjani. Põhjendage oma valikut. (4 p) *sündmus 1 p, koos selgitusega 2 p*

I sündmus

Põhjendus

II sündmus

Põhjendus

7. PAARIDE ÜHENDAMINE

Eesti haldusjaotuse muutumine.

Ühendage paarid. Kirjutage number õigesse ruutu. (3p)

kõik õiged 3 p, 3-4 õiget 2 p, 2 õiget 1 p

1. Sakala maakond

2. Tallinna oblast

3. Pärnu vojevoodkond

4. Tartu piiskopkond

5. Paldiski maakond

☐	Eesti ala 1200
☐	Eesti ala 1400
☐	Eesti ala 1600
☐	Eesti ala 1783
☐	Eesti ala 1920
☐	Eesti ala 1952

8. AJALINE JÄRJESTAMINE

1. Millised sündmused toimusid enne, millised pärast Balti ketti? Märkige ristike tabeli õigesse lahtrisse. (2 p)

Kõik õiged 2 punkti, 4-5 õiget 1 punkt

enne	sündmused	pärast
	IME kontseptsiooni avaldamine	
	Eesti Kongressi kokkukutsumine	

	Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine	
	Suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmine	
	Rahvarinde asutamine	
	Eesti krooni kasutusele võtmine	

2. Valige üks tabelis toodud sündmus ja põhjendage selle olulisust taasiseseisvumise seisukohalt. (1 p)

Sündmus:

Põhjendus:

3. Nimetage üks valitud sündmusega seotud isik ja selgitage tema rolli selles. (2 p)

Isik:

Selgitus:

**9. OMA ARVAMUSE KUJUNDAMINE JA SELLE PÕHJENDAMINE
ARGUMENTIDE VÕI NÄIDETEGA**

Mil määral olete nõus järgneva väitega? Põhjendage oma seisukohta nelja argumendi või näitega. (4 p)

Väide: Esimese maailmasõja järgsed rahulepingud olid ebaõiglased ja põhjustasid uue sõja.

Nõustun

ei nõustu

Põhjendus:

1)

2)

3)

4)

10. MÕISTE SELGITAMINE

Selgitage mõiste ja tooge selle kohta kaks näidet. (3 p)

Võidurelvastumine

.....

I näide

.....

II näide

.....